

Довгополова Г. Г.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

М. Суми, Сумська область, Україна

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Програмно-цільове управління застосовується для режиму розвитку соціальної системи. Як зазначає М.Х. Мескон, будь-яка соціальна система проходить етапи становлення, розвитку, функціонування й занепаду. Період занепаду настає саме внаслідок динамічної мінливості навколишнього середовища системи. Результати діяльності системи, що задовольняли потреби середовища на певному етапі її діяльності, перестають відповідати запитам середовища, що змінилися на наступному етапі [5].

Тому для підтримки життєдіяльності, високої результативності системи необхідна постійна адаптація її відповідно до вимог середовища, освоєння прогресивних нововведень, що переводять систему на вищий якісний рівень

Отже, для забезпечення ефективної діяльності закладу позашкільної освіти передбачається наявність двох режимів роботи – підтримуючий режим функціонування і режим розвитку (інноваційний режим). Водночас ми враховуємо, що управлінські дії щодо визначення стратегії розвитку позашкільного навчального закладу починаються обов'язково в період стабільної життєдіяльності системи, а не в екстремальних точках життєвого циклу, коли заклад опиняється на порозі переломного моменту від стабільного функціонування до занепаду. Тобто, застосування стратегічного управління передбачає випереджальний характер проведення аналітичної, прогностичної частини стратегічного планування.

Режим розвитку передбачає запровадження і реалізацію нововведень, здійснення інноваційних процесів. Р.А. Фатхутдінов, автор наукових праць з теорії стратегічного менеджменту, вважає, що нововведення – це оформлений

результат фундаментальних чи прикладних досліджень, розробок, експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності, що забезпечує підвищення її ефективності [7, с. 531]. Нововведення можуть бути оформлені у вигляді документації на новий продукт, технологію, управлінський або виробничий процес, документацію з рекомендаціями, методиками, інструкціями, результатами маркетингових досліджень і ін. Водночас інновація розглядається як кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [7, с. 531].

Згідно з “Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” освітніми інноваціями є вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності. Інноваційною освітньою діяльністю є розробка, поширення та застосування освітніх інновацій [7].

З точки зору ситуативного підходу, нововведення - це не обов'язково щось абсолютно нове, дотепер невідоме. Для конкретного закладу з урахуванням рівня його розвитку, параметрів внутрішнього стану, параметрів і характеристик навколишнього середовища нововведеннями можуть бути досить відомі, апробовані і впроваджені іншими навчальними закладами інновації. Водночас новизна будь-якого засобу є відносною як в особистісному, так і в історичному плані. Буває, що нововведення виникає завчасно і не знаходить свого визнання, а пізніше або застаріває, або береться за основу інноваційного процесу в нових умовах. Буває, що нововведення, багаторазово модернізуючись, удосконалюючись, розвиваючись, довгий час залишається актуальним [8, с. 105-106].

Крім того інновації поділяються на власне стратегічні та реактивні. У стратегічному менеджменті реактивні інновації – це інновації, які забезпечують виживання організації, як реакція на зміни, що відбулися у зовнішнім середовищі. Стратегічні ж інновації – це нововведення, впровадження яких

носить випереджальний характер з метою отримання вирішальних конкурентних переваг у майбутньому [9, с. 11].

Отже, реактивні інновації забезпечують шляхи вирішення проблем, які вже мають місце в діяльності закладу позашкільної освіти внаслідок впливу різних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Стратегічні інновації розробляються на основі прогнозу майбутніх потреб і стану зовнішнього середовища та мають випереджальний характер [2, с. 4]. Тому програмно-цільове управління розвитком закладу позашкільної освіти можливе за умов комплексного впровадження інновацій, для розв'язання існуючих проблем та реалізації пріоритетів прогнозованого майбутнього.

Головною умовою ефективного впровадження нововведень є те, що передбачуване нововведення повинне виводити систему на новий якісний рівень життєдіяльності. Стратегічне рішення стає головним інструментом якісних змін всього господарського механізму, його організаційної структури, технологій, соціальної атмосфери [4, с. 255]. Аналогічного висновку доходить П.А. Масленніков, підкреслюючи, що впровадження програмно-цільового управління в практичну діяльність навчальних закладів є головною умовою прогресивного розвитку і переходу їх у новий якісний стан [3].

Слід уточнити, що якісно вищим рівнем діяльності закладу позашкільної освіти, спираючись на наукові роботи Б.А. Гаєвського [1], ми вважаємо такий його стан, за якого діяльність закладу забезпечує оптимальніші результати, котрі максимально задовольняють потреби навколишнього середовища. Разом із тим ми поділяємо думку М.М. Поташніка, що далеко не все нове є прогресивним. Прогресивним є тільки те, що ефективно для конкретного закладу позашкільної освіти, не залежно від того, коли виникло [8, с. 105]. На підставі зазначеного вище, ефективними ми вважаємо нововведення, які виводять заклад позашкільної освіти на новий, якісно вищий рівень.

З точки зору масштабності змін, передбачуваних нововведеннями, у теорії стратегічного управління розглядають локальні, модульні, системні зміни [6]. Локальні – це зміни, які не торкаються загальної системи, здійснюються

незалежно одне від одного і передбачають досягнення окремих результатів. Модульні зміни передбачають здійснення декількох взаємопов'язаних і взаємозалежних перетворень, які в своїй реалізації вимагають координації й узгодження дій. Системні зміни – це зміни, що стосуються роботи всіх компонентів системи, системи в цілому.

За такого підходу ми визначаємо, що програмно-цільове управління розвитком закладу позашкільної освіти застосовується у випадку необхідності системних змін у його діяльності.

Література:

1. Гаєвський Б. А. Основи науки управління: Навч. Посібник / Б. А. Гаєвський. – К.: МАУП, 1997. – 112 с.
2. Калініна Л. Соціально-педагогічна інформація як основа ефективного управління навчальним закладом / Л. Калініна // Директор школи. – 2001. – №39 (183), жовтень. – С. 4-5.
3. Масленников П. А. Перевод школы на новый уровень качества на основе проблемно-целевого подхода в управлении // Создание, планирование, организация программно-целевой деятельности педагогического коллектива: Методические рекомендации / П. А. Масленников. – Симферополь, Крымский НМЦ управления образованием, 1998. – С. 20-21.
4. Мескон М. Х. Основы менеджмента: Пер. с англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1999. – 800 с.
5. Новая система управления экономикой: Учеб.пособие / А. Г. Аганбегян и др. – М. : Экономика, 1988. – 294 с.
6. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Інф. зб. Мін. освіти України. – 2001. – № 2. – С. 17-20.
7. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг: Учебник / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО «Бизнес-школа» «Интел-Синтез», 2000. – 640 с.
8. Управление развитием школы / Под ред. М. М. Поташника, В. С. Лазарева. – М. : Педагогика, 1991. – 414 с.

9. Уткин Э. А. Инновационный менеджмент / Э. А. Уткин, Г. И. Морозов, Н. И. Морозова / Отв. ред. А. И. Мороз. – М. : Акалис, 1996. – 208 с.